

פרופ' נורית כנען-קדר ז"ל

מאת פרופ' תום לוי

ב-4 בנובמבר השנה נפרדה מאתנו לנצח חוקרת האמנות וחברת מערכת 'יקנתון פרופ' נורית כנען-קדר. דמותה הייחודית, כאדם, כמנהיגה וכחוקרת אמנות עוצבה במשפחתה בה השתלבו בהרמוניה מופלאה המורשת הארץ ישראלית מצד אמה, ציונה לבית קטינסקי ושרתוק, ומורשת תרבות יוצאי גרמניה מצד אביה פרופ' ארווין רבאו.

הוריה של ציונה התיישבו יחד עם עוד שתי משפחות בכפר עין סינייה שליד רמאללה במטרה לעסוק בחקלאות, אך נאלצו בסופו של דבר לעבור לתל אביב. הייתה זאת 'תל אביב על החולות', כשם אחד מספריה בהם תארה את האווירה התל אביבית "בימים בהם הכרנו כל בית וכל משפחה. חיינו כמשפחה גדולה

והדוקה". מהעיר הקטנה עברה ללונדון שם למדה באוניברסיטת לונדון Home Economics. לאחר חמש שנים חזרה ארצה והחלה בהוראה בבתי ספר ובהדרכה במחלקת התזונה. במסגרת עבודתה הכירה הצברית השורשית את הרופא היקה ארווין רבאו. הוא אחז משך עשור במשרת רופא בכיר במחלקה הגניקולוגית בבית החולים Moabit בברלין. במאי 1933 הגיע לארץ ואתו ספרייתו הרחבה ויצירות אמנות. כאן הקים יחד עם עוד שני רופאים יקים את בית החולים ביילינסון בו נהל את המחלקה הגניקולוגית. על העולים מגרמניה כתבה ציונה בזיכרונותיה: "אנחנו, בני הארץ הצברים, ילדי עולים ממזרח אירופה, נפגשנו עמם בחיי יום-יום בשטחים שונים ולא פעם התקיימה כעין התכתשות 'גזעית' בינינו." אולם במשפחת רבאו השתלבו ערכי ההומניזם, הליברליזם והאינדיווידואליזם היקיים עם תחושת השייכות הלאומית והציונית והישירות הצברית.

לימים תארה נורית את בית הוריה בצפון תל אביב. "ספרייה שכללה את ההוצאות הראשונות של הקלסיקונים הגרמנים כמו גיתה והיינה, ויחד עמם את טולסטוי בתרגום לגרמנית וכן ספרים אשר עסקו ביהדות ובמדעי פלשתין-ארץ ישראל, וספרי אמנות רבים שכללו את האקספרסיוניסטים כמו את הקלסיקונים." בחדר תלו שתי רפרודוקציות, "תמונות של פיטר ברויגל, האחת של האיכרים שחוזרים עם ערב והשנייה, תמונה של הקציר." דרכה של נורית והתוותה ברוח בית נעוריה, חומר ורוח. היא הייתה חניכת התנועה המאוחדת, ואת שרותה בצה"ל עשתה בנח"ל בהאחזות עין רדיאן. לאחר מכן עשתה דרכה לאוניברסיטת בול ללימודי תולדות האמנות, שם כתבה את עבודת הדוקטור שלה שפורסמה בשנת 1966 בשווייץ. בשנת 1969 החלה ללמד באוניברסיטת תל אביב והייתה בין מקימי החוג לתולדות האמנות. בנוסף לעבודת המחקר וההוראה היא עמדה משך שנים בראש החוג ועיצבה מחדש את תוכנית הלימודים והמחקר בו. מאוחר יותר שרתה משך מספר קדנציות בתפקיד דיקאנית הפקולטה לאמנויות, כשהיא מעמיקה את הקשר בין מחקר ליצירה, מקימה את כתב העת "מותר" ומהווה את הכוח היוזם והמניע בהקמת

"בית הספר לאדריכלות ע"ש דוד עזריאלי".

משך קרוב לחמישים שנה עסקה פרופ' נורית כנען-קדר בתחומי מחקר רבים, ובכולם הטביעה חותם ואף העמידה דורות של תלמידים. תחום מרכזי בו עסקה הינו מחקר אמנות ימי הביניים באירופה, ובו חשפה לראשונה את פיסול השוליים מן המאות ה-12 וה-13 אשר המחקר כמעט ולא עסק בו עד למחקרה פורץ הדרך. תחום שני בו התמקדה מחקרה הוא האמנות הצלבנית, בו הציעה לראשונה לראות אמנות זו כאמנות מקומית, הממשיכה מסורות מקומיות, ולא רק כאמנות המיובאת מן המערב. יחד עם זאת היא גם הקדישה מחקרים רבים לתרבות החזותית בארץ בתקופת הישוב וימי ראשית המדינה, שעסקו בין היתר בכלי מתכת, תכשיטים, ודימוי הכד.

בשנים האחרונות פנתה כנען-קדר לתחום מחקר נוסף אשר הייתה בו חלוצה, והוא חקר האמנות הנוצרית בארץ ישראל במאות ה-19 וה-20. מחקרה פורסמו בשפות רבות במאמרים ובספרים. שמו של אחד מספריה, "המדונה של שיח הצבר", הודן במסורת וחדוש בציון הנוצרי בארץ ישראל במאות ה-19 וה-20, מסמל אולי יותר מכול את השילוב הרב תרבותי באישיותה המופלאה של נורית.

בצער רב אנו מודיעים

על פטירתו של חברנו

בן ציון יגיד ז"ל

כיהן בעבר כמבקר פנים של הארגון

יושבים שבעה בבית משפחת המנוח
ברחוב אלוף דוד 49, רמת חן, רמת גן

אנו משתתפים בצער המשפחה

דבורה הברפלד,

מנהלת ארגון יוצאי מרכז אירופה

והמפעל לעזרה הדדית